

УДК 342.9: 355.457 (477)

В.Л. Зьолка,

кандидат юридичних наук, доцент

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН ЯК СУБ'ЄКТІВ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ

У статті проведено комплексний аналіз адміністративного законодавства і наукової літератури з метою визначення адміністративно-правового статусу об'єднань громадян, що діють у сфері охорони державного кордону, обґрунтовано пропозиції щодо усунення наявних колізій у законодавстві, удосконалення процедурних питань реалізації установчих повноважень, розширення адміністративно-юрисдикційних прав зазначених суб'єкта, також соціально-правового захисту їх членів.

Ключові слова: громадське об'єднання; громадське формування з охорони громадського порядку та державного кордону; правовий статус; охорона державного кордону; Державна прикордонна служба України.

В статье проведен комплексный анализ административного законодательства и научной литературы с целью определения административно-правового статуса объединений граждан, осуществляющих свою деятельность в сфере охраны государственной границы, и обоснованы предложения по устранению существующих коллизий в законодательстве, усовершенствованию процедурных вопросов, связанных с реализацией учредительных полномочий, расширению административно-юрисдикционных прав данных субъектов и социальной-правовой защиты их членов.

Ключевые слова: общественное объединение; общественное формирование по охране общественного порядка и государственной границы; правовой статус; охрана государственной границы; Государственная пограничная служба Украины.

Paper carries out the complex analysis of an administrative legislation and scientific literature with the aim to define an administrative and legal status of the unions of citizens who realize their activities in the sphere of the protection of the State Border Guard Service of Ukraine; different suggestions are established in order to eliminate existing collisions in legislation and to improve procedural issues connected with the realization of constituent privileges and broadening of the administrative and jurisdictional rights of these subjects as well as the social and legal safety of their members.

Keywords: administrative and legal status, the State Border Guard Service of Ukraine, unions of citizens, protection, administrative and jurisdictional rights, broadening.

В умовах реформування правової основи діяльності правоохоронних органів та громадських інституцій не виправдано мало уваги приділяється удосконаленню адміністративно-правового статусу об'єднань громадян, що діють у сфері охорони державного кордону.

Адміністративно-правовий інститут участі громадськості в забезпеченні охорони та захисту державного кордону хоча і не є новим, але в умовах реалізації конституційного принципу з розбудови України як демократичної держави цей інститут необхідно кардинально реформувати та наповнити новим змістом. Адже традиційні та ефективні за радянських часів форми, методи і способи залучення

громадян до охорони державного кордону в більшості випадків перестали відповідати діючим нормам законодавства України. Однак в адміністративному законодавстві України все ж таки спостерігається певне правонаступництво з цих питань, яке без урахування сучасних економічних, соціальних, ментальних та мотиваційних чинників перетворює норми на декларації, знижує ефективність діяльності громадян, ускладнює взаємодію суб'єктів у цій сфері.

Все це обумовлює необхідність проведення наукових досліджень з метою аналізу українського законодавства, яке регламентує діяльність громадян, їх об'єднань у сфері охорони державного кордону, узагальнення практики цієї діяльності, вироблення пропозицій щодо удосконалення правових основ.

Серед дисертаційних досліджень, в яких певною мірою вирішуються проблемні питання діяльності об'єднань громадян у сфері підтримання громадського порядку та охорони державного кордону, слід звернути увагу на наукові розробки Т.В. Богатової, І.М. Лазарева, Д.С. Каблова, І.А. Ревіна, Л.І. Овчинникової, О.Ю. Мельникова, Є.С. Науменко, В.О. Хоми та ін.

У наявних дослідженнях науковцями приділяється не значна увага проблемам реалізації адміністративно-правового статусу членів громадських формувань у сфері охорони державного кордону та особливостям взаємодії зазначених суб'єктів з органами прикордонних відомств.

Метою дослідження є аналіз правових, теоретичних основ діяльності об'єднань громадян у сфері охорони державного кордону, а також розробка на цій основі пропозицій по вдосконаленню адміністративно-правового статусу зазначених суб'єктів.

Правова регламентація колективної діяльності громадян у сфері охорони державного кордону здійснюється на рівні спеціального Закону України "Про участь громадян в охороні правопорядку та державного кордону" від 22 червня 2000 р. № 1835-III [1].

Разом з тим, правовий статус громадських об'єднань, що діють у сфері охорони державного кордону, визначається і загальним законодавством.

Загальний порядок реалізації конституційного права на свободу об'єднання закріплено в Законі України "Про громадські об'єднання" від 22 березня 2012 р. № 4572-VI [2]. Слід зауважити, що з набранням чинності цього Закону виникла нагальна потреба приведення у відповідність до нього цілої низки нормативно-правових актів, в тому числі і тих, які регламентують діяльність громадських об'єднань у сфері охорони державного кордону. У першу чергу це стосується термінологічного узгодження. Зокрема, використання поняття "громадське об'єднання" повинно бути узгоджено з нормативним визначенням, що міститься в ст. 1 Закону, під яким прийнято розуміти добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів [1]. З метою усунення термінологічного розмаїття слід внести зміни: у розділ 5 Закону України "Про Державний кордон України", де замінити словосполучення "громадська організація" на "громадське об'єднання" у відповідних відмінках; у ст. 22 Закону України "Про Державну прикордонну службу України" замінити терміни "громадська організація" та "громадське формування" на "громадське об'єднання". Аналогічних змін повинні зазнати і спеціальний Закон та відомчі акти.

У зв'язку із закріпленням у Законі України "Про громадські об'єднання" лише двох організаційно-правових форм об'єднань: громадська організація або громадська спілка, існує потреба у корегуванні ст. 1 Закону України "Про участь

громадян в охороні громадського порядку та державного кордону”, де закріплюються форми відповідних громадських формувань.

Крім того, потребують приведення у відповідність до вимог Закону установчі документи діючих об'єднань. Змін повинні зазнати і їх найменування. Згідно з вимогами, що містяться в ч. 2 ст. 10 Закону України “Про громадські об'єднання”, найменування громадського об'єднання повинно складатися з двох частин – загальної та власної назв. У загальній назві повинна зазначатися організаційно-правова форма громадського об'єднання (“громадська організація”, “громадська спілка”).

Більшість питань, пов'язаних із утворенням, діяльністю та припиненням громадських об'єднань у сфері охорони державного кордону, регулюється спеціальним законодавством. Необхідність такого типу правової регламентації передбачена як законодавством у сфері охорони державного кордону, так і центральним Законом у сфері діяльності громадських об'єднань. Так, ч. 3 ст. 2 Закону України “Про громадські об'єднання” визначено, що особливості регулювання суспільних відносин у сфері утворення, реєстрації, діяльності та припинення окремих видів громадських об'єднань можуть визначатися іншими законами [2]. Виключенням є затвердження підзаконним актом – Постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2000 р. № 1872 Типового статуту громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, описів зразків бланка посвідчення і нарукавної пов'язки члена такого формування [3].

Спеціальне законодавство, а саме Закон України “Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону”, закріплює особливості правового статусу громадських об'єднань, що діють у сфері охорони державного кордону, наділяючи їх правами щодо участі в охороні державного кордону, сприянні органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Держприкордонслужбі України та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин. Крім того, згідно з зазначеним Законом громадським формуванням делеговано владні повноваження щодо забезпечення правопорядку у сфері охорони державного кордону, що є виключенням з правила, закріпленого в ч. 4 ст. 4 Закону України “Про громадські об'єднання”, де зазначено, що “громадським об'єднанням не можуть надаватися владні повноваження, крім випадків, передбачених законом” [2].

Спеціальним законодавством визначені організаційно-правові форми громадських об'єднань, що діють у сфері охорони державного кордону: зведені загони громадських формувань, спеціалізовані загони (групи) сприяння міліції та Держприкордонслужбі України, асоціації громадських формувань [1]. Законодавець не обмежується зазначеним переліком форм об'єднань, що зобов'язує органи Держприкордонслужби налагоджувати взаємодію із будь-якими активними інституціями громадянського суспільства з метою забезпечення прикордонної безпеки. Наприклад, це можуть бути козацькі організації, об'єднання мисливців, кінологічні організації та інші. У сучасних умовах стан громадського порядку, безпеки суспільства та прикордонної безпеки багато в чому залежить від ступеня активності громадян у сфері запобігання та припинення злочинів та правопорушень й ефективності взаємодії їх об'єднань з відповідними правоохоронними органами.

На нашу думку, широке практичне втілення повинна знайти така організаційно-правова форма громадських об'єднань, як спеціалізовані загони (групи)

сприяння Держприкордонслужбі України. Саме спеціалізація статутних цілей об'єднання на забезпеченні суто прикордонної безпеки дозволить підвищити ефективність охорони державного кордону, буде сприяти більш плідній взаємодії з органами Держприкордонслужби, дозволить удосконалити знання та навички членів об'єднань щодо використовуваних ними способів та засобів охорони державного кордону.

Аналіз змісту Закону України “Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону” дає можливість виділити такі спеціальні принципи створення та діяльності громадських об'єднань з охорони державного кордону: взаємодії з правоохоронними органами, Держприкордонслужбою України, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; створення за професійним або територіальним принципами; добровільності членства; рівноправності членів цих формувань; заборони використання громадських об'єднань всупереч статутним цілям; обмеження на здійснення підприємницької або іншої діяльності з метою одержання прибутку.

На жаль, не знайшов свого закріплення в Законі принцип невтручання в діяльність зазначених громадських об'єднань з боку державних органів та органів місцевого самоврядування. Натомість у ст. 3 Закону [1], де визначаються засади організації та діяльності громадських формувань, визначено, що координацію діяльності громадських формувань з охорони державного кордону здійснюють органи місцевого самоврядування, а повсякденна (оперативна) діяльність таких формувань організовується, спрямовується і контролюється відповідними підрозділами (органами) Держприкордонслужби України.

Органи Держприкордонслужби по відношенню до відповідних громадських об'єднань наділені установчими повноваженнями. Так, представники органів Держприкордонслужби можуть бути присутні на зборах (конференціях) громадян при вирішенні питань щодо створення громадського об'єднання з охорони державного кордону, зобов'язані надавати всіляку допомогу та підтримку у створенні зазначених об'єднань (ст. 4). А також орган Держприкордонслужби згідно зі ст. 5 Закону наділений правом узгоджувати положення (статут) громадського формування[1].

На нашу думку, на рівні адміністративного законодавства необхідно деталізувати процедурні питання реалізації установчих повноважень органами Держприкордонслужби. Так, доцільно визначити порядок інформування органів державної влади, місцевого самоврядування та громадськості щодо проведення заходів громадськими об'єднаннями. Право посадових осіб прикордонного відомства брати участь в установчих зібраннях повинно розповсюджуватись і на форуми, коли розглядаються питання реорганізації та ліквідації громадських організацій з охорони державного кордону.

Детальнішої правової регламентації потребує також процедура погодження органами Держприкордонслужби установчих документів громадських організацій, зокрема, нормативного закріплення: принципу визначення уповноваженого на те органу, строків розгляду подання, переліку підстав відмови в погодженні.

Законом України “Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону” імперативно визначені основні завдання громадських об'єднань у сфері охорони державного кордону (ст. 9) [1].

Використання терміну “завдання”, коли мова йде про інститут громадянського суспільства, навіть такий специфічний, на нашу думку, є недопустимим. Коректніше було б дотримуватись логіки, яка застосована в Законі України “Про громадські об'єднання”, і вжити термін “мета (ціль)” або взагалі обмежитись

деталізацією прав громадських об'єднань у сфері охорони державного кордону.

Складовими адміністративно-правового статусу громадських об'єднань, що діють у сфері охорони державного кордону, є: їх компетенція – предмети відання, права і обов'язки (повноваження).

Більшість визначених законодавством адміністративних повноважень у сфері охорони державного кордону громадські організації реалізують спільно та під контролем органів Держприкордонслужби. Так, згідно зі ст. 10. Закону України “Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону” громадські формування можуть брати участь у забезпеченні охорони державного кордону разом з військовослужбовцями Держприкордонслужби України. Самостійна діяльність по охороні державного кордону можлива лише в сільській місцевості, але в межах виконання конкретних доручень керівника органу Держприкордонслужби України [1].

Заходами забезпечення адміністративного провадження, які реалізуються громадським об'єднаннями спільно з військовослужбовцями Держприкордонслужби України, є: затримання і доставляння до органу Держприкордонслужби України, штабу громадського формування з охорони громадського порядку або громадського пункту охорони порядку осіб, які виявили злісну непокору законним вимогам члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону і не виконують вимог щодо припинення адміністративного правопорушення. Також у разі участі спільно з прикордонниками в пошуку порушників кордону за згодою громадян або власника підприємства, установи, організації чи уповноваженого ним органу та в присутності їх представників члени громадських формувань мають право входити в будь-який час доби до житлових приміщень, на територію і в приміщення підприємств, установ, організацій та оглядати транспортні засоби (ст. 13 Закону) [1]. Слід зауважити, що зазначені повноваження не підкріплені адміністративно-процесуальним механізмом їх реалізації. Так, в КУпАП не передбачені правомочності громадських формувань щодо здійснення адміністративного затримання (ст. 262), огляду речей та транспортних засобів (ст. 264). Тому існує потреба в усуненні цієї прогалини в адміністративному законодавстві.

На рівні спеціального Закону визначені особливості реалізації членами громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону права на застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів індивідуального захисту та самооборони.

Суттєвим недоліком цього інституту є те, що законодавство не передбачає можливості застосування зазначених заходів під час самостійної діяльності громадських об'єднань по охороні державного кордону, а лише під час спільного з прикордонниками виконання покладених на них завдань з охорони державного кордону.

Законодавчо закріплені межі застосування заходів фізичного впливу та спеціальних засобів членами громадських об'єднань мають традиційні для цього інституту хиби. На рівні закону та відомчому рівні необхідно деталізувати норму, яка встановлює обмеження щодо “недопустимості перевищення міри, необхідної для припинення правопорушення”, а також зобов'язання “зведення до мінімуму можливість заподіяння шкоди здоров'ю правопорушника та інших громадян”.

Проблемним питанням є правове забезпечення порядку придбання, видачі громадським формуванням з охорони громадського порядку і державного кордону спеціальних засобів та їх зберігання. Згідно з ч. 1 ст. 14 Закону цей порядок

визначається наказом Адміністрації Держприкордонслужби. Наявна в цьому питанні прогалина обмежує права членів громадських об'єднань, які мають право використовувати лише власні (належать їм на законних підставах) або видані цими об'єднаннями спеціальні засоби.

В умовах підвищеної активності громадськості дискусійним питанням є наділення громадян правом володіти та використовувати вогнепальну зброю [4]. Чинне законодавство категорично негативне з цих питань. Так, членам громадських об'єднань згідно зі ст. 14 Закону заборонено під час виконання своїх обов'язків з охорони державного кордону використовувати холодну та вогнепальну зброю, в тому числі мисливську, яка згідно з чинним законодавством перебуває в їх особистому користуванні. На нашу думку, до широкого громадського обговорення цієї проблеми слід повернутись після стабілізації політичної ситуації в Україні. У цілому підтримуємо запропоновану ідею, але лише в частині надання права на використання зброї лише членам громадських об'єднань в ході охорони державного кордону. Розуміємо, що прийняттю такого рішення повинен передувати глибокий науковий аналіз як наслідків фактично незаконного використання зброї ситуаційними об'єднаннями громадськості у вигляді "народної самооборони" або "громадського контролю", так і досвіду з цього питання зарубіжних країн.

З метою припинення адміністративних правопорушень і злочинів та запобігання їм члени громадських формувань наділені владними повноваженнями, які згідно з спеціальним Законом [1] можуть реалізовуватись самостійно. Наприклад, складати протоколи про адміністративні правопорушення. Це право знайшло свою деталізацію в ст. 255 КупАП. Так, член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону уповноважений складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 92, 148, 152, 154, 160, 175-1, 179, 185-7, 186-2, 186-4 КУпАП. Більшість із зазначених норм мають на меті охороняти правовідносини у сфері забезпечення громадського порядку і лише ст. 92 КУпАП стосується публічних інтересів, що захищаються під час здійснення громадськими формуваннями охорони державного кордону [5].

Громадські формування з охорони громадського порядку та державного кордону не наділені адміністративно-юрисдикційними повноваженнями щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення. Тому протоколи члени громадських формувань зобов'язані передати відповідному уповноваженому органу.

Отже, можна зробити висновок про обмеженість адміністративно-юрисдикційних повноважень громадських об'єднань у сфері охорони державного кордону. На нашу думку, слід розширити повноваження зазначених суб'єктів адміністративних відносин, наділивши їх правами складати протоколи про адміністративні правопорушення за фактами протиправних діянь, що можуть вчинятися особами в прикордонному просторі.

Аналізуючи законодавчо закріплені повноваження громадських об'єднань, які діють у сфері охорони державного кордону, слід констатувати фактичну відсутність у Законі України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону" реординаційних повноважень цих громадських формувань. Усунення зазначеної прогалини сприяло би попередженню, виявленню та припиненню правопорушень серед представників правоохоронних органів та підвищенню ефективності реалізації прав фізичних та юридичних осіб, пов'язаних із перетином кордону.

До беззаперечних досягнень українського законодавства слід віднести інститут соціально-правового захисту членів громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону.

Однак за умов обмеженого фінансування прикордонного відомства норми, які передбачають матеріальне або грошове заохочення органами Держприкордонслужби членів громадських формувань за активну участь у забезпеченні охорони державного кордону, стають декларативними.

Слід погодитись з Д.С. Кабловим, який, провівши порівняльний аналіз соціального захисту членів громадських формувань правоохоронної спрямованості із таким же захистом, який передбачений для працівників ОВС чи Держприкордонслужби України, зробив висновок про те, що працівники державних правоохоронних органів є більш соціально захищеними [6, с. 115–123]. При цьому науковець зазначає, що, незважаючи на те, що члени громадських формувань правоохоронної спрямованості виконують майже однакові завдання, функції та повноваження щодо охорони громадського порядку та державного кордону, боротьби із правопорушеннями як і працівники ОВС та Держприкордонслужби України, та ще й на добровільних засадах, без зброї, яка передбачена для державних правоохоронних структур, що нерідко ставить їх життя та здоров'я в пряму небезпеку, оскільки окремі правопорушники добре озброєні, вони є менш соціально захищеними ніж працівники ОВС та Держприкордонслужби України, що потребує негайного виправлення шляхом внесення відповідних змін до ст. 17 Закону України “Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону”, доповнивши її такими формами соціального забезпечення, як: користування пільгами при розподілі житла, встановленні квартирних телефонів; знижка на оплату жилої площі, комунальних послуг, а також палива; одержання кредитів на індивідуальне і кооперативне житлове будівництво в розстрочку [6, с. 116]. Однак в умовах, що склалися в нашій державі, досить складно втілити ці пропозиції.

Джерелами правового захисту членів громадських об'єднань, що діють у сфері охорони державного кордону, є акти конституційного, кримінального, адміністративного та цивільного законодавства. Норми, що містяться Законі України “Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону” (ч. 1, 2, ст. 17) і стосуються правового захисту членів громадських об'єднань, – викладені бланкетним способом. Так, зазначено, що законом гарантується захист життя, здоров'я, честі, гідності, майна члена громадського формування та членів його сім'ї від злочинних посягань та інших протиправних дій. Також передбачено, що законом має встановлюватись відповідальність за злісну непокору членові громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також за образу та інші дії, що перешкоджають виконанню покладених на нього обов'язків [1].

Адміністративне законодавство встановлює відповідальність за злісну непокору законному розпорядженню чи вимозі військовослужбовця або працівника Держприкордонслужби України під час виконання ним службових обов'язків, пов'язаних з охороною державного кордону чи суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, який бере участь в охороні державного кордону України (ст. 185-10 КУпАП). Однак не можемо погодитись із санкцією статті через її м'якість.

Кримінальний кодекс України не передбачає відповідальності за злочини, вчинені щодо члена громадського об'єднання під час виконання ним обов'язків з

охорони державного кордону. При цьому ст. 348 КК передбачено відповідальність за вбивство або замах на вбивство працівника правоохоронного органу чи його близьких родичів у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків, а також члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх діяльністю щодо охорони громадського порядку [7]. Ця норма у словосполученні “у зв'язку з їх діяльністю щодо охорони громадського порядку” не використовує “і державного кордону”, що може означати відсутність кримінально-правового захисту членів громадських організацій під час їх діяльності, пов'язаної із охороною державного кордону. На нашу думку, виходом з такої ситуації є внесення відповідних доповнень до ст. 348 КК. Аналогічних змін повинна зазнати і ч. 2 ст. 342 КК, яка передбачає кримінальну відповідальність за опір працівникові правоохоронного органу під час виконання ним службових обов'язків, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві під час виконання цими особами покладених на них обов'язків щодо охорони громадського порядку.

Громадське об'єднання, статутними цілями якого є охорона державного кордону, є юридичною особою. Тому слід говорити і про необхідність правового захисту не тільки його членів, а й громадського об'єднання як самостійного учасника правовідносин. Так, кримінально-правовим механізмом захисту майна громадського об'єднання є вимоги ст. 341 КК, у якій передбачено відповідальність за захоплення будівель чи споруд, що забезпечують діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, з метою незаконного користування ними або перешкоджання нормальній роботі підприємств, установ, організацій.

Невиправдано недостатня увага приділяється правовому захисту громадських об'єднань та їх учасників, які діють у сфері охорони державного кордону, в цивільному праві України. Членом громадського об'єднання під час охорони державного кордону фізичній особі може бути завдана шкода, внаслідок незаконного застосування запобіжного заходу або незаконного затримання. Тому в деліктному праві повинна знайти своє закріплення норма, згідно з якою відшкодування шкоди внаслідок таких дій здійснюватиметься державою у повному обсязі незалежно від вини члена громадського об'єднання.

Отже, враховуючи викладені аргументи, не зважаючи на удавану детальну регламентацію діяльності громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, існує нагальна потреба вдосконалення правового статусу громадських інституцій що діють у сфері охорони державного кордону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про участь громадян в охороні правопорядку та державного кордону : Закон України від 22 червня 2000 р. № 1835-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000. – № 40. – Ст. 338.
2. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 1. – Ст. 1.
3. Про затвердження Типового статуту громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, описів зразків бланка посвідчення і нарукавної пов'язки члена такого формування : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2000 р. № 1872 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 52. – Ст. 124.
4. Гриценко А. Держава має узаконити право громадян на володіння вогнепальною зброєю / А. Гриценко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dt.ua/POLITICS/gricenko-derzhava-maye-uzakoniti-pravo-gromadyan-na-volodinnya-vognepalnoyu-zbroyeu-139789_.html.

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х. // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1984 р. – № 51. – Ст. 1122.

6. *Каблов Д. С.* Адміністративно-правовий статус членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. – Донецьк, 2007. – 191 с.

7. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341 – III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

Отримано 11.04.2014